DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.02.109 **JEL classification: F13, G28, Q17**
UDC: 339.564:368.025(477)

Артем СЕБАЛО
аспірант,
Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки, Україна
E-mail: a.sebalo.asp@gmail.com
ORCID iD: 0009-0007-1734-0297

ІНСТИТУЦІЙНЕ ПОСИЛЕННЯ ЕКСПОРТНОГО КРЕДИТУВАННЯ ТА СТРАХУВАННЯ ЯК ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ АГРАРНОГО ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ

Анотація

У статті досліджено інституційні засади експортного кредитування та страхування аграрного сектору України в умовах воєнного стану, з урахуванням міжнародного досвіду країн ЄС, США, Канади, Бразилії та Польщі. Розкрито значення експортно-фінансових інструментів для забезпечення стійкості агропродовольчих ланцюгів, валютної стабільності та економічної безпеки держави. Проаналізовано поточний стан діяльності Експортно-кредитного агентства України, визначено бар'єри доступу аграрних експортерів до страхових і кредитних механізмів підтримки, виявлено системні інституційні обмеження. Обґрунтовано напрями адаптації кращих практик – зокрема, гарантійне покриття ризиків, компенсацію відсоткових ставок, впровадження цифрових сервісів та стимулювання експорту продукції з високою доданою вартістю.

Мета статті – системний аналіз інституційної архітектури експортного кредитування та страхування аграрного сектору України в умовах воєнної економіки, з метою формування напрямів її модернізації на основі релевантного міжнародного досвіду.

Методологія. Використано методи структурно-інституційного аналізу, компаративного порівняння національних і зарубіжних моделей підтримки експорту аграрного сектору, а також логіко-індуктивний підхід до формування пропозицій політики.

Результати. Установлено, що чинна система експортного фінансування в Україні не забезпечує потреб аграрного сектору в умовах високих ризиків та обмеженого доступу до банківського кредитування. Запропоновано заходи з інституційного підсилення ЕКА, інтеграції механізмів воєнного страхування та розбудови цифрової платформи для агроекспортерів. Визначено, що адаптація досвіду країн ОЕСР може слугувати основою для нової моделі підтримки аграрного експорту України в період посткризового відновлення.

Ключові слова: аграрний експорт; експортне кредитування; експортне страхування; експортно-кредитне агентство; воєнна економіка; інституційна політика; державна підтримка; ризик-менеджмент.

Вступ

У сучасних умовах глобальної турбулентності, спричиненої повномасштабною війною, порушенням міжнародних логістичних ланцюгів і зростанням політичних та фінансових ризиків, питання інституційної підтримки зовнішньоекономічної діяльності набуває особливої актуальності для України. Однією з ключових сфер, яка найбільш гостро відчуває дефіцит ефективних інструментів захисту та

© Артем Себало, 2025

Отримано: 22.04.2025 р. **Рекомендовано до друку:** 19.05.2025 р. **Опубліковано:** 28.05.2025 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Себало А. Інституційне посилення експортного кредитування та страхування як фактор зміцнення аграрного експорту України. *Економічний аналіз.* 2025. Том 35. № 2. С. 109-123. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.02.109

стимулювання, є аграрний експорт, що історично відіграє стратегічну роль у структурі зовнішньої торгівлі та валютних надходжень держави. За даними Держстату, на кінець 2024 року частка агропродовольчої продукції в загальному експорті становила понад 53%, забезпечуючи критично важливий приплив іноземної валюти в умовах скорочення промислового виробництва та блокування морських портів.

Водночас, на відміну від практики країн ОЕСР, у структурі підтримки експортерів в Україні інститути експортного кредитування та страхування ризиків залишаються фрагментованими, недостатньо капіталізованими й слабко інтегрованими в систему стратегічного державного управління. Зокрема, експортно-кредитне агентство (ЕКА), створене у 2016 році відповідно до Закону України «Про забезпечення масштабної експансії українського експорту шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування» (№ 1792-VIII), досі не виконує функцій повного циклу підтримки аграрного експорту, а його фінансові ресурси залишаються обмеженими у порівнянні з європейськими аналогами (наприклад, польським KUKE чи німецьким Euler Hermes).

Проблема ускладнюється високим рівнем ризиків, властивих аграрному сектору – сезонністю, залежністю від кліматичних умов, нестабільністю світових цін на сільськогосподарську продукцію та обмеженим доступом малих і середніх агровиробників до банківських фінансових інструментів. У цьому контексті посилення інституційної архітектури експортного фінансування, зокрема через розвиток системи державних гарантій, субсидування кредитних ставок, страхування експортних операцій від воєнних і політичних ризиків, стає детермінантою стійкості й зростання українського аграрного експорту.

Зважаючи на це, наукове дослідження інституційних основ експортного кредитування та страхування в аграрному секторі, а також їхньої ролі у зміцненні експортного потенціалу та економічної безпеки країни в цілому, має як теоретичну, так і високу прикладну цінність.

Проблематика експортного кредитування та страхування аграрного сектору залишається малодослідженою в українській науковій економічній думці. Вітчизняні автори здебільшого акцентують увагу на загальних аспектах функціонування експортно-кредитного агентства та інструментів фінансової підтримки. Зокрема, Войцешин В. П. розглядає кредитування як механізм підтримки експорту, не виокремлюючи аграрний сегмент [1]. Галасюк В. В. [2] та Юхта О. І. [3] аналізують інституційну роль ЕКА у формуванні експортного середовища, водночас залишаючи поза увагою специфіку аграрного виробництва. Панченко О. І. і Калченко О. М. акцентують на страхуванні експортних кредитів як чиннику активізації зовнішньоекономічної діяльності, проте також без фокусування на сільському господарстві [4]. Шуст О. лише частково порушує питання державної підтримки агропродовольчого експорту, не деталізуючи фінансово-страхові інструменти [5].

У зарубіжних публікаціях спостерігається вищий ступінь деталізації та емпіричної валідності аналізу інструментів підтримки аграрного експорту. Джудіджанто Л., Соно М. Г., Пріяна Й. досліджують вплив політики фінансування та управління ризиками на конкурентоспроможність аграрної промисловості в Індонезії [6]. Класен А., Ванджиру Р., Гендерсон Дж., Філліпс Дж. розглядають експортне фінансування як інструмент підтримки «зеленої» трансформації, зокрема в сільському господарстві [7]. Паравізіні Д., Раппопорт В., Шнабль Ф. аналізують вплив банківської спеціалізації на фінансування експортерів, висвітлюючи ризики кредитного обмеження [8]. Фам Н. В., Нгуєн Т. В. порівнюють ефекти «зеленого» кредитування та традиційного фінансування на розвиток аграрного експорту у В’єтнамі, пропонуючи практичні висновки щодо його стимулювання [9].

Мета та завдання дослідження

З огляду на високий рівень системних ризиків у сфері аграрного експорту України, недостатню розвиненість інституцій експортного кредитування та страхування, а також виявлений науковий розрив між міжнародними й українськими підходами до фінансової підтримки експорту, метою даної статті є системний аналіз інституційної

архітектури експортного кредитування та страхування аграрного сектору України в умовах воєнної економіки, з метою формування напрямів її модернізації на основі релевантного міжнародного досвіду.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі завдання:

1. Оцінити стан та структуру аграрного експорту України в умовах воєнної економіки з акцентом на виявлення факторів вразливості та ролі агросектору у формуванні експортного потенціалу держави.

2. Проаналізувати інституційну спроможність системи експортного кредитування та страхування, зокрема діяльність ЕКА, в контексті потреб аграрного сектора та визначити ключові бар'єри її ефективного функціонування.

3. Узагальнити релевантний міжнародний досвід підтримки аграрного експорту та сформулювати рекомендації щодо адаптації найкращих практик для посилення фінансово-страхової інфраструктури в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження

Однією з головних стратегічних трансформацій, що супроводжують сучасну економіку України в умовах повномасштабної війни, є перерозподіл вагових пріоритетів у зовнішній торгівлі. Станом на 2022–2024 роки зафіксовано не лише падіння загального обсягу експорту, але й помітне зростання рольової частки аграрного сектора в експортній структурі країни (рис. 1), що зумовлює необхідність переосмислення механізмів підтримки та розвитку експортного потенціалу сільського господарства не лише як джерела валютних надходжень, а як системоутворювального елемента економічної безпеки.

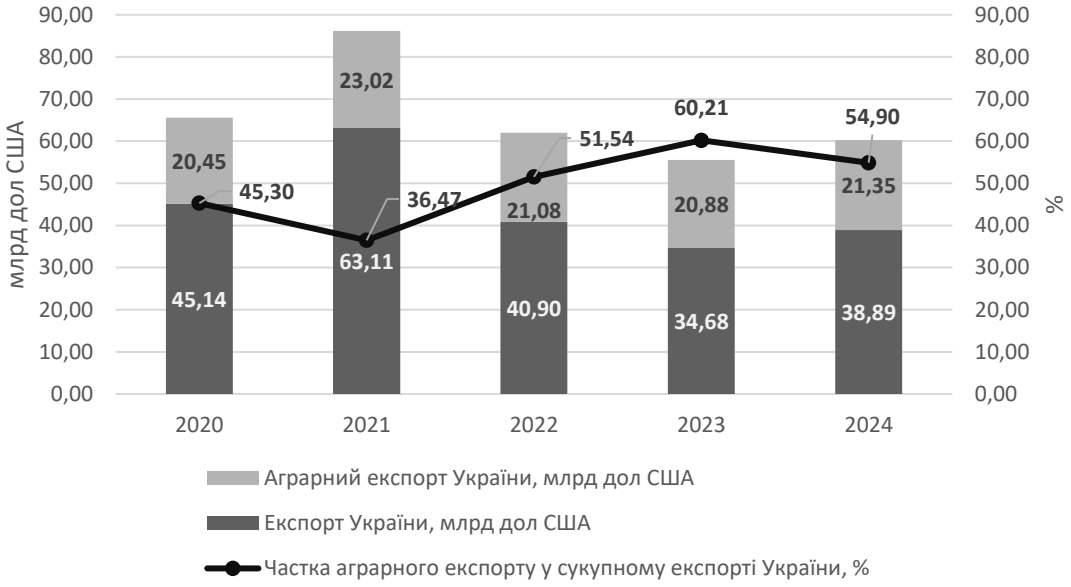

Рис. 1. Динаміка сукупного та аграрного експорту України у 2020-2024 роках

Джерело: Побудовано автором за даними Національного банку України [10] та Державної служби статистики України [11].

Емпіричні дані, зведені на рис. 1, демонструють системну трансформацію структури зовнішньої торгівлі України – з 45,3% частки аграрного експорту у 2020 році до 60,2% у 2023 році, що є рекордним показником, фактично за всю історію незалежності. Така динаміка відображає не стільки зростання конкурентоспроможності сільського господарства, скільки відступ інших секторів економіки, передусім промисловості, машинобудування та металургії, внаслідок воєнних дій, руйнування виробничих потужностей, втрати логістичних маршрутів та торговельних партнерств. У такому контексті аграрний сектор перетворюється на системоутворювальний стовп валютної

стабільності та джерело макрофінансової витривалості країни, виконуючи функції так званого «експортного стабілізатора» в умовах шоків.

Водночас надмірна концентрація експорту на сільськогосподарській продукції породжує структурні виклики, які досліджені в економічній літературі через призму теорій сировинної пастки, ресурсного прокляття (resource curse) та голландської хвороби. Теорія Р. Пребіша [12] та Г. Сінгера [13] доводить, що в довгостроковій перспективі співвідношення цін на сировину до цін на готову продукцію знижується, що унеможливлює стійке зростання в експортозалежних країнах. У свою чергу, концепція Д. Сакса та Е. Варнера [14] стверджує, що високі доходи від експорту ресурсів можуть спричинити переоцінку реального валютного курсу, зниження продуктивності праці в несировинних секторах та загальмувати економічну диверсифікацію. У межах моделі голландської хвороби, запропонованої М. Корденом та П. Нірі [15], пояснюється механізм витіснення секторів з високою доданою вартістю – зокрема обробної промисловості – через тимчасову валютну вигоду від сировинного експорту, що в довгостроковому вимірі шкодить структурному розвитку.

Аграрна економіка, попри високу порівняльну перевагу, є особливо вразливою до низки факторів: кліматичних ризиків, волатильності цін на глобальних ринках (наприклад, ф'ючерсні ціни на пшеницю та кукурудзу мають сезонно-циклічну природу), інституційної нестабільності та інфраструктурних обмежень. Крім того, в умовах війни посилюються екзогенні шоки – військова агресія РФ супроводжується цілеспрямованим знищенням об'єктів аграрної логістики (елеватори, порти, залізничні вузли), що призводить до зростання трансакційних витрат, втрати контрактної довіри й загального підвищення ризиковості агроекспорту.

Попри те що український аграрний сектор демонструє високі обсяги експорту в абсолютних показниках, структура аграрного експорту залишається переважно сировинною, що свідчить про обмежений прогрес у формуванні агропродовольчих ланцюгів з високою доданою вартістю. Упродовж 2020-2024 років домінантну частку у вартості експорту стабільно становили зернові культури та продукти первинної переробки – соняшникова олія, насіння олійних рослин. Частка високопереробленої та готової харчової продукції, включаючи кондитерські вироби, перероблені овочі та фрукти, алкогольні напої, готові зернові продукти, є структурно маргінальною – в межах 15-19% (табл. 1). Така ситуація знижує здатність українського експорту до довгострокового стійкого зростання, посилює залежність від світових цін на коммодіті-продукцію та створює бар'єри для інтеграції в глобальні агропродовольчі мережі.

Представлена у таблиці 1 динаміка аграрного експорту України за 2020-2024 роки дозволяє виокремити низку внутрішньоструктурних змін, що відображають як екзогенні виклики (війна, логістичні обмеження, глобальна волатильність), так і певні адаптаційні зрушення в експортній спеціалізації. Насамперед слід звернути увагу на стійкість лідируючих позицій зернових культур, які стабільно забезпечують понад 19% загального експорту країни, незважаючи на значні ризики, пов'язані з їхнім транспортуванням, страхуванням морських перевезень та сезонністю. Водночас спостерігається зростання питомої ваги експорту насіння олійних рослин у 2024 році – до 8,1% проти 3,7% у попередні роки, що може бути наслідком часткового зниження потужностей для переробки олійного насіння всередині країни, зумовленого воєнними діями.

Помітним є також позитивний тренд у нішевих сегментах – експорті м'ясної продукції, меду, фруктів і горіхів, частка яких у 2024 році зросла, хоча й залишається низькою в абсолютному вимірі. Водночас експорт переробленої продукції з овочів і фруктів, готових зернових виробів, какао-продуктів та алкогольних напоїв залишається стабільним, але фрагментованим, без виражених ознак масштабного нарощування, що свідчить про відсутність системної експортної політики у сегментах АПК з високою доданою вартістю, зокрема щодо брендованої продукції, стандартизації, сертифікації та просування українських товарів на кінцевих ринках.

Окрему увагу слід звернути на зниження обсягів експорту тютюнових виробів – з 0,44 млрд дол. у 2020 році до лише 0,10 млрд у 2024 році, що може бути наслідком як внутрішнього регулювання, так і глобальних тенденцій до скорочення попиту. Загалом аналіз даних таблиці 1 вказує на збереження моделі експортної спеціалізації на товарах із низьким рівнем переробки, що обмежує здатність України повноцінно конкурувати у глобальних агропродовольчих ланцюгах та вимагає інституційного втручання з боку держави.

Таблиця 1. Структура аграрного експорту України у 2020-2024 роках

Категорія товару (УКТЗЕД)	2020 р.		2021 р.		2022р.		2023 р.		2024 р.	
	млрд дол	%	млрд дол	%	млрд дол	%	млрд дол	%	млрд дол	%
Сировинна продукція										
Зернові культури	9,41	45,70	11,12	47,97	10,68	50,26	9,87	46,91	9,42	43,88
Насіння і плоди олійних рослин	1,84	8,94	2,05	8,84	1,92	9,04	1,75	8,32	3,39	15,79
М’ясо і їстівні субпродукти	0,65	3,16	0,73	3,15	0,71	3,34	0,69	3,28	1,05	4,89
Молочна продукція, яйця, мед	0,43	2,09	0,48	2,07	0,47	2,21	0,45	2,14	0,49	2,28
Овочі	0,17	0,83	0,2	0,86	0,19	0,89	0,18	0,86	0,16	0,75
Фрукти та горіхи	0,24	1,17	0,27	1,16	0,26	1,22	0,25	1,19	0,36	1,68
Риба і ракоподібні	0,04	0,19	0,05	0,22	0,05	0,24	0,04	0,19	0,05	0,23
Разом по сировинній продукції	12,94	62,85	15,08	65,06	13,45	63,29	13,2	62,74	13,39	62,37
Готова продукція										
Жири та олії	5,75	27,93	6,01	25,93	5,8	27,29	5,9	28,04	5,76	26,83
Цукор і кондитерські вироби	0,25	1,21	0,27	1,16	0,26	1,22	0,26	1,24	0,65	3,03
Какао та вироби з нього	0,2	0,97	0,22	0,95	0,21	0,99	0,2	0,95	0,27	1,26
Продукція борошномельно-круп’яна	0,15	0,73	0,18	0,78	0,17	0,81	0,16	0,77	0,13	0,61
Готові зернові продукти	0,31	1,51	0,34	1,47	0,33	1,55	0,31	1,47	0,37	1,72
Продукти переробки овочів і фруктів	0,17	0,83	0,19	0,82	0,18	0,85	0,18	0,86	0,32	1,49
Інші харчові продукти	0,16	0,78	0,17	0,73	0,17	0,80	0,16	0,76	0,17	0,79
Алкогольні напої та оцет	0,22	1,07	0,24	1,04	0,23	1,08	0,23	1,09	0,31	1,44
Тютюн і промислові замінники	0,44	2,14	0,48	2,07	0,45	2,12	0,44	2,09	0,1	0,47
Разом по готовій продукції	7,65	37,15	8,1	34,94	7,8	36,71	7,84	37,26	8,08	37,63
Всього аграрний експорт, млрд дол США	20,59	100	23,18	100	21,25	100	21,04	100	21,47	100

Джерело: Побудовано автором за даними Державної служби статистики України [11].

Разом з тим, проблема низької частки готової продукції в аграрному експорті України має не лише технологічну, а й фінансово-інституційну природу. Одним з ключових бар'єрів для переходу від сировинної моделі до виробництва продукції з високою доданою вартістю є обмежений доступ до експортного фінансування, гарантій і страхових інструментів, які могли б підтримати довгострокові інвестиції в переробні потужності, сертифікацію, логістику та вихід на нові ринки. З огляду на зазначене, посилення ролі інститутів експортного кредитування та страхування (зокрема Державного експортно-кредитного агентства) є важливим фактором не лише для нарощування абсолютних обсягів аграрного експорту, а й для якісної його трансформації – тобто збільшення частки готової продукції, здатної генерувати вищу вартість, стабільні контракти та диверсифікацію ринків.

У цьому контексті ключового значення набуває активізація діяльності Експортно-кредитного агентства України (ЕКА) як центрального державного інституту, відповідального за страхування, гарантування та здешевлення фінансування зовнішньоекономічної діяльності. Створене відповідно до Закону України № 1792-VIII, агентство декларує підтримку широкого кола експортерів, проте практичне охоплення аграрного сектору, зокрема експортерів продукції з високим ступенем переробки, залишається обмеженим [16]. З огляду на високу частку агросектора в експортній структурі країни та його особливу вразливість до логістичних, кліматичних і валютних ризиків, саме цей сегмент потребує цілеспрямованої підтримки з боку експортно-фінансових інститутів.

Фінансова динаміка ЕКА у 2020-2024 роках демонструє інституційне зростання та нарощення потенціалу до виконання функцій повного циклу експортного стимулювання. Як показано в табл. 2, активи агентства за цей період зросли у 14 разів – з 229 млн грн у 2020 році до понад 3,2 млрд грн у 2024 році. Аналогічно зріс власний капітал – до 3,12 млрд грн, при збереженні надзвичайно низького рівня зобов'язань (лише 3,2% у 2024 році), що вказує на високий рівень автономності та резерви для масштабування гарантійних операцій.

Таблиця 2. Фінансова структура ЕКА, 2020-2024 рр.

Рік	Активи, млн грн	Зобов'язання, млн грн	Власний капітал, млн грн
2020	229,00	1,15	227,85
2021	2084,76	13,85	2070,91
2022	1793,15	30,94	1762,21
2023	2888,99	43,22	2845,77
2024	3225,48	102,81	3122,67

Джерело: Побудовано автором за даними Опендатабот [17].

Незважаючи на зростання капіталізації, роль ЕКА в експортному забезпеченні аграрного сектору – особливо в його переробному сегменті – досі залишається неструктурованою. Поточні програми здебільшого орієнтовані на короткострокові контракти та не враховують специфіки інвестиційного циклу підприємств агропереробної галузі. Відсутність пріоритетних продуктів для фермерів, кооперативів, малих виробників харчової продукції унеможливлює їх інтеграцію у зовнішні ринки з довготривалими контрактами та високими вимогами до сертифікації, якості й логістики.

При цьому інституційну ефективність ЕКА не можна оцінювати виключно за балансовими показниками – вирішальне значення має аналіз його фактичної операційної активності, яка вказує на реальний масштаб впливу агентства на зовнішньоекономічну діяльність. Особливо це важливо для аграрного сектору, де малий і середній бізнес характеризуються високим попитом на інструменти страхування та фінансування, але мають обмежений доступ до них. Оцінка кількості підтриманих експортерів,

укладених угод, обсягів експортних контрактів і наданого фінансування дозволяє зробити висновки про ступінь охоплення національного експортного потенціалу інституційною підтримкою.

Таблиця 3. Операційна діяльність ЕКА, 2021–2024 рр.

Рік	Кількість підтриманих експортерів	Кількість укладених угод	Обсяг підтриманого експорту, млн грн	Обсяг фінансування, млн грн
2021	6	6	82,30	12,55
2022	35	46	3176,00	274,67
2023	74	93	7839,17	1065,41
2024	69	98	7530,00	1040,00

Джерело: Побудовано автором за даними Експортно-кредитного агентства [16].

У 2021-2024 роках ЕКА демонструє поступову інтенсифікацію операційної діяльності, що свідчить про розширення інституційної спроможності та розгортання партнерських механізмів із банками, страховими компаніями та експортерами. Зростання кількості підтриманих компаній із 6 у 2021 році до 74 у 2023-му, а також майже стократне зростання обсягу підтриманого експорту – з 82,3 млн грн до понад 7,8 млрд грн – вказує на позитивну динаміку. Водночас у 2024 році зафіксоване незначне зниження обсягу підтриманого експорту (до 7,53 млрд грн), що може бути результатом зовнішньополітичної нестабільності, тимчасового вичерпання фінансових ресурсів або переорієнтації на більші угоди з меншою кількістю учасників.

Однак для оцінки впливовості агентства важливо співвіднести ці показники з обсягами реального аграрного експорту, на підтримку якого воно мало б бути стратегічно зорієнтоване. Так, за офіційними даними, аграрний експорт України у 2023 році становив 20,88 млрд дол. США, а у 2024 році – 21,35 млрд дол. США. Водночас обсяг підтриманого експорту через ЕКА у ці роки становив відповідно 7839,17 млн грн (близько 211 млн дол.) та 7530,00 млн грн (близько 203 млн дол.), а це означає, що частка всієї підтриманої ЕКА експортної діяльності (незалежно від сектора) в загальному аграрному експорті України становила:

- близько 1,01% у 2023 році,
- та лише 0,95% у 2024 році.

Якщо ж припустити, що лише частина з цих сум стосується аграрного експорту, то фактичне охоплення сектору ЕКА може бути ще нижчим – на рівні менше 0,5% від річного агроекспорту, що свідчить про системну інституційну невідповідність між наявними викликами в аграрному експорті та масштабами державної страхової та кредитної підтримки.

Таким чином, існує розрив між фінансово-ресурсною базою агентства та його фактичним впливом на аграрну експортну активність, що вимагає системної ревізії стратегічних пріоритетів ЕКА – з переходом від універсального страхового підходу до секторально орієнтованих, адаптованих під агросектор програм із глибоким розумінням його ризиків, сезонності та потреб у довгостроковому фінансуванні.

Попри наявність нормативної бази та зростання фінансових ресурсів ЕКА, реалізація ефективної моделі підтримки аграрного експорту стикається з низкою системних бар'єрів, які мають як макроекономічну, так і інституційну природу, а саме:

1. Воєнні ризики та обмежене страхове покриття. Збройна агресія росії спричинила різке зростання ризикованості будь-яких зовнішньоекономічних операцій, пов'язаних з Україною. Наслідками стали різке підвищення вартості морського фрахту, страхування вантажів і суден, а також поява додаткових воєнних премій. Страхові компанії або відмовляються покривати воєнні ризики, або встановлюють непомірно високі премії, що підриває цінову конкурентоспроможність українських експортерів. За даними Мінекономіки, понад 70% експортерів вказують на логістичні обмеження як ключовий бар'єр, а 46% – на відсутність доступного

страхування воєнних ризиків. Попри законодавче право ЕКА з 2024 року страхувати воєнні ризики, реалізація цієї функції потребує суттєвих фінансових резервів та участі міжнародних страхових пулів. У нинішньому стані недостатнє покриття політичних і воєнних ризиків є чинником, що блокує розвиток довгострокових експортних контрактів та інвестицій у переробку агропродукції.

2. Фінансова недоступність та обмежений кредитний інструментарій. Попри формальне функціонування програми ЕКА, фінансування експортно-орієнтованих аграріїв залишається вкрай обмеженим. Високі ставки (комерційні кредити – понад 20% річних), жорсткі заставні вимоги та скорочення довгострокового кредитування банками унеможливлюють доступ до позик, особливо для малих виробників. У 2022–2023 роках кредити під страхування ЕКА отримали лише десятки підприємств, тоді як потреба охоплює тисячі фермерських і переробних господарств. Брак довгострокових рішень у валюті, адаптованих до експортного циклу, лише поглиблює «фінансовий розрив» для агросектору. Україна, згідно з оцінками Міжнародної фінансової корпорації та Світової організації торгівлі входить до числа країн, найбільш уражених глобальним дефіцитом торговельного фінансування, що у 2024 році перевищив 2,5 трлн дол США.

3. Недосконалість регуляторно-правової бази. Інституційний розвиток ЕКА гальмується регуляторною фрагментацією. Немає чітких механізмів компенсації збитків з держбюджету у разі великих страхових випадків, зокрема пов’язаних із воєнними діями. Відсутнє належне правове забезпечення перестрахування, що ускладнює міжнародне визнання полісів ЕКА. Агенція досі не є повноцінним учасником міжнародних об’єднань (наприклад, Бернського союзу), що обмежує доступ до глобальних страховиків та знань. Закон дозволяє страхування інвестицій, однак бракує підзаконних актів для реалізації цього інструменту. Як наслідок, банки виявляють надмірну обережність, що послаблює ефект експортного гарантування.

4. Інфраструктурні та інформаційні бар’єри. Висока вартість логістики, затори на західних прикордонних переходах, обмежена пропускна спроможність залізничних терміналів та портів – усе це підвищує оборотний цикл і потребу в оборотному капіталі. Крім того, недостатня обізнаність аграрного бізнесу про інструменти експортного страхування та відсутність консалтингового супроводу з боку держави залишають значну кількість потенційних експортерів поза межами програми підтримки. Проблеми сертифікації, митного оформлення, нестача торгових представництв за кордоном додатково обмежують ефективність навіть існуючих інструментів.

Отже, наявна модель експортного страхування та кредитування в Україні, попри формальну інституціалізацію, залишається структурно незбалансованою й не здатна задовольнити потреби аграрного сектору в умовах воєнної економіки та глобальної нестабільності. Водночас ігнорування специфіки аграрного експорту – включно з його сезонністю, високою питомою часткою малих виробників та орієнтацією на ринки підвищеного ризику – знижує ефективність навіть наявних механізмів підтримки. Відсутність системного підходу до побудови фінансово-страхової інфраструктури, орієнтованої на експортну агропродукцію з доданою вартістю, обмежує можливості диверсифікації ринків, залучення інвестицій у переробку та зміцнення конкурентних позицій України в глобальних ланцюгах постачання. Ці виклики є не унікальними для України – схожі проблеми долали й інші країни, які зіткнулися з трансформацією аграрного експорту та необхідністю інтегрувати національних виробників у глобальний ринок. Саме тому подальший аналіз міжнародного досвіду інституційної підтримки агроекспорту є критично важливим для ідентифікації адаптивних моделей та формування ефективної державної політики в українських реаліях.

Провідні країни-експортери аграрної продукції – США, Канада, Бразилія та Польща – сформували інституційно забезпечені моделі державної підтримки експорту, в яких ефективно поєднуються інструменти фінансового страхування, кредитування та гарантій. Цей досвід є релевантним для України, яка, з огляду на високі ризики

воєнного часу та обмежений доступ аграріїв до капіталу, потребує модернізації власної системи стимулювання експорту.

США застосовують розгалужену систему підтримки через Міністерство сільського господарства США (U.S. Department of Agriculture, USDA) та його підрозділ – Товарно-кредитну корпорацію (Commodity Credit Corporation, CCC). Основним інструментом є програма Гарантій продажу сільгосппродукції з відстрочкою платежу (GSM-102), за якою уряд гарантує до 98% кредитного ризику в разі неплатежу іноземного покупця. У 2024 фінансовому році уряд США виділив 2,5 млрд дол США для гарантування поставок до країн, що розвиваються, та ще 500 млн дол США – на розвиток інфраструктури в рамках програми Фінансування інфраструктурних проєктів (Facility Guarantee Program, FGP) [18]. Крім того, функціонує Експортно-імпортний банк США (Export-Import Bank of the United States, US EXIM), який забезпечує фінансування та страхування, однак саме USDA є основним оператором у сільському господарстві [19]. Досвід США демонструє ефективність поєднання державних гарантій, кредитів та маркетингової підтримки, що дає змогу просувати американську продукцію навіть у ризикованих регіонах.

Канада забезпечує аграрний експорт через Корпорацію розвитку експорту Канади (Export Development Canada, EDC), яка виконує функції державного експортного банку й страхової установи. Вона надає страхування експортних кредитів, гарантії банкам, прямі позики експортерам та страхування інвестицій. У сфері агропродовольства EDC тісно співпрацює з Кредитною корпорацією для сільського господарства Канади (Farm Credit Canada). В рамках програми Вплив на торгівлю (Trade Impact Program) у 2023 році уряд Канади виділив EDC 5 млрд канадських доларів для компенсації ризиків [20]. Покриття до 90% втрат у разі несплати, можливість гарантій до 100% – це дозволяє навіть малим фермерам безпечно працювати на зовнішніх ринках [21]. Канадський підхід демонструє високу адаптивність і комплексність інструментів підтримки, які можуть бути адаптовані Україною, особливо у сфері підтримки МСП у сільському господарстві.

Бразилія реалізує підтримку експорту через Національний банк економічного і соціального розвитку (Banco Nacional de Desenvolvimento Econômico e Social, BNDES), у складі якого діє програма BNDES-Ексім (BNDES-Exim) – передвідвантажувальні та післявідвантажувальні кредити [22]. Паралельно функціонує державна Програма стимулювання експорту (Programa de Financiamento às Exportações, PROEX), яка має дві складові: (1) пряме кредитування експортерів та (2) компенсація процентних ставок за кредити комерційних банків (механізм вирівнювання відсоткової ставки – equalization). Крім того, діє Бразильська компанія страхування експортних кредитів (Seguradora Brasileira de Crédito à Exportação, SBCE), що покриває політичні та комерційні ризики, зокрема в аграрній сфері [23]. Ця модель поєднує пільгове фінансування з державною страховою підтримкою, що дозволило Бразилії істотно наростити обсяги експорту та вийти на нові ринки без прямого субсидування цін – важливий приклад для України у межах правил СОТ.

Польща пропонує зразок євроінтегрованої моделі підтримки, адаптованої до нормативів ЄС. Ключовою установою є Корпорація страхування експортних кредитів Польщі (Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych, KUKE), яка працює під егідою Міністерства фінансів Польщі (Ministerstwo Finansów RP) та Польського фонду розвитку (Polski Fundusz Rozwoju, PFR). KUKE страхує експортні контракти у понад 140 країнах, включаючи воєнні ризики та інвестиційні проєкти [24]. У 2024 році KUKE у партнерстві зі Світовим банком (через агентство MIGA) забезпечила страхування польських інвестицій в Україні на 45 млн дол США [25]. Польський підхід спирається на інституційну інтеграцію з міжнародними страховими структурами, що дозволяє розширити географію експорту за помірного бюджетного навантаження. KUKE перестраховує ризики на приватному ринку, а держбюджет покриває лише особливо ризиковані напрями – такий гібридний механізм доцільно адаптувати і в Україні.

Отже, досвід провідних країн-експортерів засвідчує ключову роль комплексної державної підтримки, яка інтегрує страхування,

кредитування, інституційний супровід та маркетингову експансію для просування аграрного експорту. Усі розглянуті моделі – від США та Канади до Бразилії та Польщі – демонструють ефективність стратегій, спрямованих на мінімізацію ризиків і стимулювання експорту продукції з високою доданою вартістю. Їх об'єднує системність, наявність спеціалізованих інструментів для агросектору та активна участь держави у пом'якшенні кредитно-страхових бар'єрів. Враховуючи виклики, з якими стикається Україна у сфері експортного страхування в умовах війни, актуалізується необхідність розробки адаптованих заходів, які спираються на міжнародну практику, але враховують специфіку вітчизняного аграрного сектору. Розглянемо запропоновані нами заходи детальніше.

1. Запровадження спеціалізованих програм страхування та кредитування експортних контрактів з високою доданою вартістю. У фокусі державної експортної політики мають бути не лише обсяги експорту, а й його якісна структура. Відтак, для продукції аграрного сектору з високим ступенем переробки (харчові концентрати, готові страви, консерви, заморожені продукти, експорт брендованої продукції) доцільно запровадити підвищені страхові ліміти та гарантії з боку ЕКА. Наприклад, встановити для таких контрактів вищий відсоток покриття ризиків (до 95–98%) і пріоритетний доступ до пільгових експортних кредитів. Аргументація спирається на приклади США (програма GSM-102), Канади (страхування EDC для агропереробки), Бразилії (компенсація кредитних ставок через PROEX) – у всіх випадках держава надає максимальні гарантії саме продукції з вищою вартістю, яка створює більше податкових надходжень, стимулює переробку всередині країни та генерує довготривалі експортні контракти.

2. Розширення фінансової спроможності ЕКА через державне фінансування та міжнародні партнерства. Реалізація повноцінного мандата Експортно-кредитного агентства України (ЕКА) в умовах багатовекторної кризи – воєнної, фінансової, логістичної – вимагає не лише інституційного зміцнення, але й системного нарощування фінансового потенціалу. Відтак, Доцільним є створення спеціального цільового фонду за рахунок Державного бюджету України, орієнтованого на гарантування та страхування таких контрактів, з максимальним рівнем покриття. Це відповідає підходам країн із розвиненою експортною підтримкою, зокрема Канади, яка через програму *Trade Impact* надала агентству EDC $5 млрд CAD додаткових ресурсів.

Паралельно варто активізувати залучення міжнародних ресурсів через відкриття спеціальних кредитних ліній із боку ЄБРР, ЄІБ та IFC. Як свідчить досвід Польщі, ефективною є модель синергії з такими інституціями в контексті страхування воєнних ризиків.

Також можливо використати досвід Бразилії, де експортне фінансування реалізується через державний банк BNDES у кооперації з агентством страхування. В Україні відповідну функцію може виконувати Укрексімбанк, діючи як провайдер кредитних ліній під гарантії ЕКА. Така дворівнева модель дозволить не лише розширити обсяги підтримки, але й посилити довіру до українських агроекспортерів на міжнародних ринках.

3. Запровадження механізму компенсації процентних ставок для агроекспортерів. В умовах високих ставок за кредитами варто адаптувати механізм компенсації відсоткової ставки для експортних кредитів – аналогічно до моделі Бразилії (PROEX Equalization). Держава могла б компенсувати різницю між ринковою ставкою і пільговою (наприклад, 5–7%) для контрактів на поставку переробленої аграрної продукції, що дозволить українським виробникам формувати конкурентні цінові пропозиції для закордонних партнерів, стимулюючи вихід на нові ринки, особливо в країни, які мають низьку платоспроможність, але потребують імпорту продовольства.

4. Посилення інституційної спроможності ЕКА та інтеграції в міжнародну систему перестрахування. Необхідно забезпечити повноцінне членство ЕКА в Бернському союзі та налагодити прямі механізми перестрахування з агентствами країн-партнерів (наприклад, KUKE, MIGA, Atradius, SACE), що дозволить перекладати частину політичних і комерційних ризиків на більш стійкі міжнародні структури. Важливим є також створення в межах ЕКА

окремого департаменту роботи з аграрним сектором, що розроблятиме продукти, адаптовані до сезонності, валютних ризиків і специфіки малого агробізнесу. Модель EDC Канади, де окремий напрямок Agri-Food забезпечує індивідуальний підхід, – підтвердження доцільності такого підходу.

5. Розгортання системи консалтингової, інформаційної та гарантійної підтримки для малих і середніх агроекспортерів. Брак доступу до інформації та низька спроможність формувати повноцінні експортні контракти – бар'єр для тисяч малих фермерів. Пропонується створити в регіонах консультативні хаби за підтримки ЕКА та Міністерства аграрної політики – за зразком Канади (аграрний хаб EDC), які б надавали послуги з підготовки документів, страхування, формування контрактів, оцінки ризиків. Доцільно також впровадити механізм гарантованих заявок – коли ЕКА попередньо погоджує параметри страхування до підписання угоди, що знижує невизначеність для малого експортера.

6. Пілотне впровадження галузевої експортної програми для агропродукції з високою доданою вартістю. Доцільно запустити спеціальну програму «Agro+» – пілотний проєкт підтримки експорту переробленої агропродукції з такими компонентами: 1) експортне страхування до 98%; 2) відшкодування процентних ставок на 5 років; 3) консалтинг і допомога у сертифікації; 4) співфінансування логістичних витрат. Такий механізм може бути реалізовано на обмеженому переліку товарів (наприклад, заморожені овочі, молочна продукція, соки, зернові суміші) і дозволить перевірити ефективність інструменту. Аналогічні пілоти були реалізовані у США (CCC + MAP), Канаді (AgriMarketing), Бразилії (PROEX-Agro).

7. Імплементація цифрової платформи «Є-Експортер» на базі ЕКА. З метою зменшення адміністративного навантаження та спрощення доступу до інструментів ЕКА – створити інтегровану онлайн-платформу з модулем оцінки ризиків, калькулятором вартості страхування, подачею заявок, а також доступом до бази даних потенційних контрагентів (спільно з МЗС і профільними асоціаціями). Польща (KUKE + PFR), Канада (EDC online), США (Export.gov) мають ефективно працюючі цифрові екосистеми, які є прикладом для імплементації.

Висновки та перспективи подальших досліджень

У результаті проведеного дослідження обґрунтовано, що інституційне посилення системи експортного кредитування та страхування є критично важливим чинником для стійкого розвитку аграрного експорту України, особливо в умовах воєнної економіки та високих політичних і логістичних ризиків. Незважаючи на помітну активізацію діяльності Експортно-кредитного агентства України у 2020–2024 роках, рівень охоплення аграрного експорту його підтримкою залишається структурно незначним – менше 1% загального обсягу експорту. Це вказує на недостатню інтеграцію існуючих інструментів у національну експортну політику та низьку відповідність між інституційними можливостями і потребами агросектору, який виконує функцію валютного стабілізатора в період системної дестабілізації.

Крім того, емпіричний аналіз свідчить про стійке домінування сировинної продукції у структурі аграрного експорту, що корелює з концепціями «сировинної пастки» та «голландської хвороби» і створює макроекономічні загрози для довгострокової економічної безпеки. Без інституційної переорієнтації ЕКА на підтримку високопереробленої продукції, включаючи інструменти довгострокового страхування, компенсації процентних ставок та інформаційної підтримки малого й середнього агробізнесу, можливості для диверсифікації ринків та інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості залишатимуться суттєво обмеженими. Досвід країн G7, Бразилії та Польщі демонструє ефективність гібридних моделей, де держава не лише гарантує ризики, а й цілеспрямовано підтримує експортноорієнтовану переробку.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці секторальної моделі експортного фінансування агросектору з урахуванням сезонності, валютних ризиків та ролі міжнародних інституцій у страхуванні воєнних ризиків. Доцільним є також емпіричне оцінювання ефективності цифрових платформ і

пілотних програм підтримки експорту продукції з високою доданою вартістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войцешин В. П. Кредитування експорту як засіб його функціонування. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2019. Т. 30(69), № 5(1). С. 105-109.
2. Галасюк В. В. Експортно-кредитне агентство як механізм розвитку високотехнологічного експорту України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 18(1). С. 89-93.
3. Юхта О. І. Експортно-кредитне агентство як ефективний інститут організації фінансово-кредитної підтримки експортерів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 11. С. 76–81. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.11.76
4. Панченко О. І., Калченко О. М. Страхування експортних кредитів як основа активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 1(13). С. 169–175. DOI: 10.25140/2410-9576-2018-1(13)-169-175.
5. Шуст, О. Інструментарій державної політики реалізації експортного потенціалу агропродовольчого сектору України. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжнародний електронний науковий журнал*. 2024. №. 1-2. - С. 94-104.
6. Judijanto L., Sono M. G., Priyana Y. Analysis of the role of export risk management and financing policy effectiveness on the competitiveness of the agricultural industry in Indonesia. West Sci. Interdiscip. Stud. 2025. Vol. 3, № 5. P. 746–752. URL: https://wsj.westscience-press.com/index.php/wsis
7. Klasen A., Wanjiru R., Henderson J., Phillips J. Export finance and the green transition. Glob. Policy. 2022. Vol. 13, № 5. P. 710–720. DOI: 10.1111/1758-5899.13121.
8. Paravisini D., Rappoport V., Schnabl Ph. Specialization in bank lending: Evidence from exporting firms. *The Journal of Finance*. 2023. Vol. 78, № 4. P. 2049–2085. DOI: 10.1111/jofi.13254.
9. Pham N. V., Nguyen T. V. Comparison of the impact of green credit and other forms of financing on agriculture and agricultural exports in Vietnam. *Regional and Sectoral Economic Studies*. 2024. Vol. 24, № 1. P. 57–70. URL: https://www.usc.es/economet/reviews/aeid2414.pdf.
10. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external.
11. Товарна структура зовнішньої торгівлі. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua.
12. Prebisch R. The Economic Development of Latin America and Its Principal Problems. New York : United Nations Dept. of Econ. Affairs, ECLA, 1950. URL: http://archivo.cepal.org/pdfs/cdPrebisch/002.pdf
13. Singer H. W. The distribution of gains between investing and borrowing countries. Am. Econ. Rev. 1950. Vol. 40, № 2. P. 473–485.
14. Sachs J. D., Warner A. M. The big rush, natural resource booms and growth. J. Dev. Econ. 1999. Vol. 59, № 1. P. 43–76.
15. Corden W. M., Neary J. P. Booming sector and de-industrialisation in a small open economy. Econ. J. 1982. Vol. 92, № 368. P. 825–848.
16. Експортно-кредитне агентство України. URL: https://www.eca.gov.ua/
17. ПРАТ «Експортно-кредитне агентство». URL: https://opendatabot.ua/c/42644659.
18. Export Promotion Programs. Congressional Research Service. 30 Jan. 2024. URL: https://www.everycrsreport.com/files/2024-01-30_IF12155_e52ccfc1e76b37bae5691706d9e4c229910f7ea1.html
19. Trade Finance Guide. Chapter 13. Government-Backed Agricultural Export Financing. URL: https://www.privacyshield.gov/ps/article?id=Trade-Finance-Guide-Chapter-13-Government-Backed-Agricultural-Export-Financing.

20. Trade support for Canadian companies. Export Development Canada. URL: https://www.edc.ca/en/campaign/trade-support-canadian-companies.html.

21. Supporting exporters through tariff challenges. Trade Commissioner Service, Global Affairs Canada. URL: https://www.tradecommissioner.gc.ca/en/market-industry-info/search-country-region/country/canada-united-states-export/us-tariffs/supporting-exporters-through-tariff-challenges.html.

22. Credit lines for exports of Brazilian goods and services. Brazilian Development Bank (BNDES). URL: https://www.bndes.gov.br/SiteBNDES/bndes/bndes_en/Institucional/The_BNDES_Abroad/Foreign_Trade/exports_credit_lines.html

23. Kannebley Júnior S., de Prince D., Alvarez R. B. P. State export financial support of Brazilian manufactured products: A microeconometric analysis. Planejamento e políticas públicas. 2021. № 59. P. 49-82. URL: https://repositorio.ipea.gov.br/bitstream/11058/11787/1/ppp_n59_Artigo2_state_export_financial.pdf.

24. Credit insurance. Government of Poland. URL: https://www.gov.pl/web/your-europe/credit-insurance.

25. The Polish export credit agency for the first time has insured an investment in Ukraine. UBN. URL: https://ubn.news/the-polish-export-credit-agency-for-the-first-time-has-insured-an-investment-in-ukraine

REFERENCES

1. Voïtsechyn, V. P. (2019). Kredytuvannia eksportu yak zasib yoho funktsionuvannia [Export crediting as a means of its functioning]. Vcheni zapysky Tavriis'koho natsional'noho universytetu imeni V. I. Vernads'koho. Seriia : Ekonomika i upravlinnia, 30(69), 5(1), 105–109.

2. Halasiuk, V. V. (2018). Eksportno-kredytne ahentstvo yak mekhanizm rozvytku vysokotekhnolohichnoho eksportu Ukrainy [Export Credit Agency as a Mechanism for High-Tech Export Development in Ukraine]. Naukovyi visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriia : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo, 18(1), 89–93.

3. Yukhta, O. I. (2019). Eksportno-kredytne ahentstvo yak efektyvnyi instytut orhanizatsii finansovo-kredytnoi pidtrymky eksporteriv [Export Credit Agency as an Effective Institution for Organizing Exporters' Financial Support]. Investytsii: praktyka ta dosvid, 11, 76–81. https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.11.76

4. Panchenko, O. I., & Kalchenko, O. M. (2018). Strakhuvannia eksportnykh kredytiv yak osnova aktyvizatsii zovnishnoekonomichnoi diial'nosti pidpryiemstv [Export Credit Insurance as a Basis for Activating Enterprises' Foreign Economic Activity]. Nauk. visn. Polissia, 1(13), 169–175. https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-1(13)-169-175

5. Shust, O. (2024). Instrumentarii derzhavnoi polityky realizatsii eksportnoho potentsialu ahroprodovol'choho sektoru Ukrainy [State Policy Tools for Realizing the Export Potential of Ukraine's Agri-Food Sector]. Instytut bukhhalters'koho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii: mizhnar. elektronn. nauk. zhurn., 1–2, 94–104.

6. Judijanto, L., Sono, M. G., & Priyana, Y. (2025). Analysis of the role of export risk management and financing policy effectiveness on the competitiveness of the agricultural industry in Indonesia. West Science Interdisciplinary Studies, 3(5), 746–752. https://wsj.westscience-press.com/index.php/wsis

7. Klasen, A., Wanjiru, R., Henderson, J., & Phillips, J. (2022). Export finance and the green transition. Global Policy, 13(5), 710–720. https://doi.org/10.1111/1758-5899.13121

8. Paravisini, D., Rappoport, V., & Schnabl, P. (2023). Specialization in bank lending: Evidence from exporting firms. The Journal of Finance, 78(4), 2049–2085. https://doi.org/10.1111/jofi.13254

9. Pham, N. V., & Nguyen, T. V. (2024). Comparison of the impact of green credit and other forms of financing on agriculture and agricultural exports in Vietnam. Regional and Sectoral Economic Studies, 24(1), 57–70. https://www.usc.es/economet/reviews/aeid2414.pdf

10. National Bank of Ukraine. (2025). Zovnishnii sektor: statystyka. Retrieved June 25, 2025, from https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external
11. State Statistics Service of Ukraine. (2025). Tovarna struktura zovnishnoi torhivli. Retrieved from https://www.ukrstat.gov.ua
12. Prebisch, R. (1950). The Economic Development of Latin America and Its Principal Problems. United Nations Dept. of Economic Affairs, ECLA. http://archivo.cepal.org/pdfs/cdPrebisch/002.pdf
13. Singer, H. W. (1950). The distribution of gains between investing and borrowing countries. American Economic Review, 40(2), 473–485.
14. Sachs, J. D., & Warner, A. M. (1999). The big rush, natural resource booms and growth. Journal of Development Economics, 59(1), 43–76.
15. Corden, W. M., & Neary, J. P. (1982). Booming sector and de-industrialisation in a small open economy. Economic Journal, 92(368), 825–848.
16. Export-Credit Agency of Ukraine. (2025). Retrieved from https://www.eca.gov.ua/
17. PJSC «Export-Credit Agency». (2025). Retrieved from https://opendatabot.ua/c/42644659
18. Congressional Research Service. (2024, January 30). Export Promotion Programs. https://www.everycrsreport.com/files/2024-01-30_IF12155_e52ccfc1e76b37bae5691706d9e4c229910f7ea1.html
19. U.S. Department of Commerce. (2025). Trade Finance Guide. Chapter 13. Government-Backed Agricultural Export Financing. Retrieved from https://www.privacyshield.gov/ps/article?id=Trade-Finance-Guide-Chapter-13-Government-Backed-Agricultural-Export-Financing.
20. Export Development Canada. (2025). Trade support for Canadian companies. Retrieved from https://www.edc.ca/en/campaign/trade-support-canadian-companies.html.
21. Trade Commissioner Service, Global Affairs Canada. (2025). Supporting exporters through tariff challenges. Retrieved from https://www.tradecommissioner.gc.ca/en/market-industry-info/search-country-region/country/canada-united-states-export/us-tariffs/supporting-exporters-through-tariff-challenges.html.
22. Brazilian Development Bank (BNDES). (2025). Credit lines for exports of Brazilian goods and services. Retrieved from https://www.bndes.gov.br/SiteBNDES/bndes/bndes_en/Institucional/The_BNDES_Abroad/Foreign_Trade/exports_credit_lines.html.
23. Kannebley Júnior, S., de Prince, D., & Alvarez, R. B. P. (2021). State export financial support of Brazilian manufactured products: A microeconometric analysis. Planejamento e políticas públicas, 59, 49–82. https://repositorio.ipea.gov.br/bitstream/11058/11787/1/ppp_n59_Artigo2_state_export_financial.pdf.
24. Government of Poland. (2025). Credit insurance. Retrieved from https://www.gov.pl/web/your-europe/credit-insurance.
25. UBN. (2025). The Polish export credit agency for the first time has insured an investment in Ukraine. Retrieved from https://ubn.news/the-polish-export-credit-agency-for-the-first-time-has-insured-an-investment-in-ukraine.

Artem Sebalo, PhD student, State Scientific Research Institute of Informatization and Economic Modelling, Kyiv, Ukraine

Institutional strengthening of export crediting and insurance as a factor in enhancing Ukraine's agricultural exports

Abstract
This article examines the institutional framework for export crediting and insurance in Ukraine's agricultural sector under martial law, drawing on the international experiences of the EU, the USA, Canada, Brazil, and Poland. The role of export finance instruments in ensuring the resilience of agri-food supply chains, foreign exchange stability, and national economic security is revealed. The current state of the Export Credit Agency of Ukraine is analysed, key barriers to access for agricultural exporters to credit and insurance support mechanisms are identified, and systemic institutional constraints are outlined. The article substantiates policy directions for adapting best practices, including risk guarantee coverage, interest rate compensation, the development of digital services, and incentives for exporting high value-added agricultural products.
The purpose of the article is to provide a systematic analysis of the institutional architecture of export crediting and insurance in Ukraine's agricultural sector in wartime conditions, with the aim of outlining modernization directions based on relevant international experience.

Methodology. The study applies structural-institutional analysis, comparative review of national and foreign models for supporting agricultural exports, and a logical-inductive approach to formulating policy proposals.
Results. It is established that the current export financing system in Ukraine does not meet the needs of the agricultural sector under conditions of high risk and limited access to bank credit. The paper proposes measures to strengthen the institutional capacity of the Export Credit Agency, integrate war risk insurance mechanisms, and develop a digital platform for agro-exporters. It is concluded that adapting OECD-country practices can serve as a foundation for a new model of agricultural export support in Ukraine's post-crisis recovery.

Keywords: agricultural export; export crediting; export insurance; Export Credit Agency; wartime economy; institutional policy; state support; risk management.

Cite as: Sebalo, A. (2025). Institutional strengthening of export crediting and insurance as a factor in enhancing Ukraine's agricultural exports. *Economic analysis,* 35 (2), 109-123. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.02.109